

IslamHouse.com

مركز الأصول
Osoul Center
www.osoulcenter.com

د حج له مقاصدو څخه

ليکوال
خالد بن صالح السلامة
ژباړن
عبدالرحيم سلطان

Pashto
بشټو

من مقاصد الحج

تأليف

خالد بن صالح السلامة

ترجمة

عبد الرحيم سلطان

PASHTO
پشتو

٢) المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد و توعية الجاليات بالربوة، ١٤٤٠هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

خان، عبدالرحيم سلطان

من مقاصد الحج - اللغة البشتو . / عبدالرحيم سلطان خان. - الرياض، ١٤٤٠هـ

٦٤ ص، ١٢ سم x ١٦,٥ سم

ردمك : ٩٧٨-٦٠٣-٨٢٤٩-٣٣-٨

١- الحج ٢- الحج - مناسك أ. العنوان

١٤٤٠/١١٤٧١

ديوي ٢٥٢,٥

رقم الايداع: ١٤٤٠/١١٤٧١

ردمك : ٩٧٨-٦٠٣-٨٢٤٩-٣٣-٨

أعد هذا الكتاب وصمّم من قبل مركز أصول، وجميع الصور المستخدمة في التصميم يملك المركز حقوقها، وإن مركز أصول يتيح لكل مسلم طباعة الكتاب ونشره بأي وسيلة، بشرط الالتزام بالإشارة إلى المصدر، وعدم التغيير في النص، وفي حالة الطباعة يوصي المركز بالالتزام بمعايره في جودة الطباعة.

+966 504 442 532

+966 11 445 4900

+966 11 497 0126

P.O.BOX 29465 Riyadh 11457

osoul@rabwah.com

www.osoulcenter.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۹	مقدمه
۱۳	إتمام الحج حج پوره ادا کول
۲۱	د حج په مقصدونو کېني اول مقصد
۳۱	د حج په مقصدونو کېني دوهم مقصد
۳۵	د حج په مقصدونو کېني دريم مقصد
۳۷	د حج په مقصدونو کېني څلورم مقصد
۴۳	د حج په مقصدونو کېني پنځم مقصد
۴۷	د حج په مقصدونو کېني شپږم مقصد
۴۹	د حج په مقصدونو کېني اوم مقصد
۵۳	دمکې مکرمې خاص صفتونه (بيلگې)
۵۹	خاتمه

مقدمه

الحمد لله الذي أكرم أوليائه بالعلم النافع والعمل الصالح، فجعل من ثمرة علمهم خشيته، والإنابة إليه، رفع بهذا العلم أقواما فجعلهم أعلى الناس منزلة، وملاؤه قلوبا فأحبهته، واشتاقت للقاءه، وأشغل به جوارحا فأطالت وقوفها بين يديه. والصلاة والسلام على خير من عرف ربه، فانشغل بذكره عن ذكر غيره، وأخلص له عبوديته، وصلاته ونسكه ومحياه ومماته، حتى اصطفاه ربه وأحبه، فرضى عنه وأرضى عنه الصالحين من خلقه،

ربنا إن العلم كله بيديك فارزقنا أحبه إليك، وارفع به مقامنا عندك، اللهم زد به أعمالنا، واغفر به ذنوبنا، واشرح به صدورنا واجعله خالصا لوجهك الكريم، اللهم إنا نسألك التوفيق والسداد لما تحبه وترضاه في نياتنا وأقوالنا وأعمالنا. أما بعد:

مسلمانان او حاجي وروره.... الله سبحانه وتعالى ته انقياد او تسليميدل څومره بنيایسته او ښکلی مقام دی، او دا دموښنانو نښه او علامه ده، که یو بنده ته د تسلیمیدو سره سره د علم مقام زیاتي ورکړی شي نو په دي سره به دابنده خپل رب ته ډیر نیژدي شي، یا الله زمونږ تسلیمیدل ستا شرعي ته او زمونږ علم او نیک عمل زیات کړي، او ستا درحمت په وجه باندي یي زمونږ نه قبول کړي، ای مینه ناک ذاته، یقینا ته یي پرواه او عزتمند ذات یي.

حاجي وروره: ته چه په حج کښي کوم اعمال تر سره کوي دا ډیر بنيایسته او بهترین کار دی، اگر که تاته دهغي بشپړه او پوره معلومات نه وي.

پس همدومره کافي ده چه تاته داعلم وي چه ته ددي اعمالو په ادا کولو سره دالله جل جلاله عبادت کوي، دا د الله جل جلاله دبنده گي او هغه ته دتسليميدو تقاضاه ده.

او ددينه ډيره بهتره به داوي چه ته دالله جل جلاله نه ډيري دعاگاني اوغواړي چه ستا علم زيات کړي، ستا دعاگاني به قبولي کړي او دعلم دروازي به درباندي راکولاو کړي نوته به دحج دبعضي اعمالو حکمتونه اوپيژني، الله سبحانه وتعالی فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ [العنكبوت: ٦٩]

او هغه کسان چه ځان کړوي زمونږ په رضا کښي خامخا ځاييم به دوي ته لاري زمونږ او يقينا الله تعالی خاص ملگري دی، دخايسته عمل کونکو.

نودا به څومره ښه وي چه مونږ دا اوپيژنو چه مکه مکرمه ولي په يوه شاره کنده کښي واقع ده چه فصلونه وغيره په کښي نه کيږي، مکه مکرمه ولي په داسي زمکه کښي نده واقع چه فصلونه، باغونه او نهرونه پکښي موجود وای، او حاجيانو او عمره کونکو دالله تعالی په دي محبوبه (خوبښه) ټکره دزمکه کښي راحتونه او خوندونه حاصلولي؟.

او ولي دنبي اکرم صلی الله عليه وسلم دخصوصيتونو نه داده چه دهغه قدمونه اوبدن مبارک، دعرفي دزمکې سره ندي

لگيدلي، په حجة الوداع کښي، بلکې نبي اکرم صلی الله عليه وسلم دعرفي په ورځ په سورلي باندي وو، تردي پوري چه خطبه يي هم په داسي حال کښي وويله چه په سورلي باندي وو؟. او همدارنگه ولي نارينه او زنانه، ديوبل سره گډ وډ او يوځاي وي د طواف په دوران کښي؟

او همدارنگه دجمرات (کلبو وښتلو) په وخت، د يو وړوکې څپي (نښې) په خوا کښي، هم نارينه او زنانه د يوبل سره په ډيره گڼه کښي گډ وډ او يو ځاي وي، سره له دينه چه دا دالله سبحانه وتعالی عادت نه دی، په نورو عباداتو کښي، او الله تعالی قادر دی چه اساني راولي په خپلو بنده گانو باندي؟.

او همدارنگه ولي په مونږ ضروري ده چه شپه په مزدلفه کښي اوکړو چه کله دعرفات نه را واپس شو، او سره له دينه چه منی هم نيژدي ده مونږ ته، او زمونږ سامانونه وغيره هم په منی کښي وي؟.

او ددينه علاوه نور لوي لوي حکمتونه هم په اعمالو دحج او عمره کښي شته. په دي کښي هيڅ شک نشته چه دحج په ټولو اعمالو کښي لوي لوي حکمتونه او مقصدونه دي، خو څوک ورباندي پوهيږي او څوک ورباندي نه.

ددي لپاره ما کوشش کړیدی په دي يو څو کرښو کښي چه دي حکمتونو طرف ته دخلکو ذهنونه متوجه کړم، او توجه يي ورته را اوگرځوم. په داسي حال کښي چه دالله تبارک وتعالی نه کومک او مدد غواړم، يقينا زمونږ رب به مونږ ته بښنه اوکړي، او په مونږ به رحم اوکړي، او مونږ ته به خپله سيده لار را اوبښاي.

سره له دينه چه ما په دي ليکلو کښي دفقهي احکامو ډير اهتمام او کوشش ندی کړی، ځکه چه دفقهي احکامو لپاره خپل مناسب ځاي وي لکه څنگه چه علماو داحکامو په کتابونوکښي دهغي په اړوند ليکل کړيدي، ليکن زه به په دي ليکلو کښي دحج هغه لوي لوي حکمتونه

ذکر کوم دکومو نه چه ډیر حاجیان غافله دي، بلکه ډیر هغه څوک چه
دحج په اړوند یې لیکل هم کړیدی، ددي حکمتونو نه غافله دي.

دا په داسي حال کښي چه زه د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په دي وینا
باندي عمل کوم:

«رب حامل فقهه إلى من هو أفقه منه»^(۱).

ډیرکرته وي یو بیانونکی دعلم هغه چاته چه هغه دده نه ډیر پوهه وي.

دا په داسي حال کښي چه زه هغه څوک هم متوجه کول غواړم کوم چه
دحج په دي حکمتونو او مقصدونو باندي ښه قادر دي، او کولاي شي
چه دامقاصد ښکاره او ښه واضحه بیان کړي، هغه څه چه په دې لیکلو
کښي حق وي نو هغه به صرف د الله تعالی له طرف نه وي، او هغه څه
چه په دي لیکلو کښي خطا وي نو هغه به زما دنفس او شیطان له طرف
نه وي.

(۱) أخرجه أبو داود وابن ماجه وصححه الألباني.

إتمام الحج حج پوره ادا کول

الله تعالی فرمائي:

﴿ وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ ﴾ [البقرة: ۱۹۶]

او پوره کړي حج او عمره خاص الله لره.

د حج پوره ادا کول په دري طريقو سره کيږي:

❁ ۱: اول: د حج پوره ادا کول د زماني په لحاظ سره.

❁ ۲: دوهم: د حج پوره ادا کول د ځاي په لحاظ سره.

❁ ۳: دريم: د حج پوره ادا کول د طريقي په لحاظ سره.
ددي پوره وضاحت په داسي طريقې سره کولاي شو.

❁ اول: د حج پوره ادا کول د زماني په لحاظ سره:

حج بايد په هغه وخت کښي ادا کړي شي کوم وخت چه الله تعالی د حج د ادا کولو لپاره مقرر کړی دی، ددي مقرر وخت نه نه بايد مخکې کړی شي او نه رستو، او په حج کښي چه کوم عبادات دي دهغي لپاره هم خاص وخت مقرر شوی دی، او ددي لپاره څه خاص مقصدونه دي چه هغه په همدې وخت کښي حاصليري، نو چاچه په دي کښي دوخت لحاظ ونه کړه، نو ده يقينا په دي مقصدونو کښي کوتاهي او کمی اوکړو،
الله تعالی فرمائي:

﴿الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ﴾ [البقرة: ۱۹۷]

وخت دا حرام د حج مياشتې مقرر دي. او همدارنگه الله تعالى فرمايي:

﴿وَأَذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ﴾ [البقرة: ۲۰۳]

يادکړې الله تعالى په ورځو شمارلی شو وکښي.

ددي په مثال کښي داسي وايو، لکه يو کس عجلت (بيړه) اوکړه او په مزدلفه کښي يې شپه تيره نه کړه، او د شپي دنمايي نه مخکښي ووت، او همدارنگه هغه کس چه په دولسمه ورځ دذ الحجي باندي يې دنمر دزوال نه مخکښي رمي (ويشتل) دجمراتو اوکړل، نو په دي ټولو صورتونو کښي يې دحج دمقصدونو مخالفت او په هغي کښي کمی اوکړه.

دوهم دحج پوره ادا کول د ځاي په لحاظ سره:

هغه عبادات چه دحج سره متعلق دي، بايد په هغه ځايونو کښي ادا کړي شي، کوم ځايونه چه الله تعالى ددي عباداتو لپاره مقرر کړي دي. ځکه چه ددي هر يو ځاي لپاره څه خاص مقصدونه دي، چه هغه صرف په همدې ځاي کښي حاصليري، نو چا چه ددي ځايونو لحاظ اونه کړه، نو ده يقينا په دي مقصدونو کښي کوتاهي او کمی اوکړه.

ددي مثال لکه په عرفه کښي ودريدل شو، په عرفه کښي ودريدل دحج رکن دی، ليکن دعرفات خپل حدود دي، په هغي کښي دننه ودريدل ضروري دي، او همدارنگه چه کله حاجي دعرفات نه راواپس شي نوتوله شپه او يا د شپي اکثره حصه په مزدلفه کښي تيرول ضروري دي.

او همدارنگه يو څو معلومي شپي (۱۱-۱۲-۱۳) په مني کښي تيرول دي،

او ددي حدودو نه بهر وتل نه دي پکار مگر د ضرورت دوجي لکه اوس په دي زمانه کښي د ډيري گڼې له وجي نه په مني کښي کله ځاي نه ملاويږي.

او همدارنگه که مونږ اندازه ولکو نو بعضي اعمال او عبادات په حج کښي د حاجيانو د ډير والې له وجي نه ډير په تکليف سره ادا کيږي، لکه د جمراتو وپستل شو او همدارنگه طواف او د حجر اسود نښکول شو، ددي اعمالو دادا کولو لپاره وخت څه مياشتي نه دي مقرر شوي، او نه ددي اعمالو لپاره ځايونه ډير مقرر شوي دي چه ډيره گڼه کمه شي.

بلکه په معين وخت او ټاکلي ځايونو کښي دا اعمال ادا کيږي، برسیره پر دي چه دا اعمال به نارينه او زنانه ټول ادا کوي صرف دنارينه پوري دا اعمال خاص نه دي، بله داچه ددي اعمالو ادا کول په حج کښي په نارينه او زنانه ټولو باندي ضروري دي، په دي کم وخت او ټاکلي ځايونو کښي، الله سبحانه و تعالی پوهه او د حکمت والا ذات دی، او ددي اعمالو دادا کولو په وخت کښي چه کوم ازدحام (گڼه) وي او همدارنگه دنارينه او زنانه ديو بل سره گډوډ کيدل وي، په دي ټولو احوالو باندي الله تعالی پوهه دی، خو په دي کښي دالله تعالی ډير لوي حکمتونه دي.

دریم: د حج پوره ادا کول دطريقي په لحاظ سره:

هغه چه مونږ بايد د دري قسمه احکامو لحاظ وساتو:

د حج مقصدونه.

د حج فقهي احکام.

په حج کښي بعضي عام مصلحتونه: او د تفصيل لپاره داسي وايو:

❁ اول قسم احکام د حج مقصدونه، ددې پوره تفصیل به په خپل ځای کښي راشي، ان شاء الله.

❁ دوهم قسم د حج فقهي احکام، لکه واجب مستحب او مکروه حرام وغيره شو، ددې احکامو متعلق علماء کرامو پوره تفصیل او وضاحت کړې دی، بايد دغه کتابونو ته رجوع او کړې شي.

❁ دريم قسم په حج کښي عام هغه مصلحتونه کوم چه د حج په ادا کولو کښي مرستندويه دي، لکه د ترافک او لاري ترتيب شو او همدارنگه د نظافت پاکۍ او د اوسيدلو ترتيب وغيره شو.

ددې عامو مصلحتونو لحاظ ضروري دی، ډير خلک ددې لحاظ نه کوي نو دا عمالو په ادا کولو کښي ډير مشکل پيداشي، او په ټاکلي وخت سره اعمال ادا نه کړي شي.

که چيرته ټول خلک ددې خبرو لحاظ او کړي، نو ډير په اسانه به دا اعمال تر سره کړي.

❁ سؤال: څنگه کولاي شو چه حج په پوره او کامله طريقي سره ادا کړو، لکه څرنگه چه الله تعالی فرمايلي دي:

﴿ وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ ﴾ [البقرة: ۱۹۶]

او پوره کړي حج او عمره خاص الله له.

ددې په جواب کښي داسي وايو، هو مونږ کولاي شو چه پوره طريقي سره د حج فريضه ادا کړو خو چه کله مونږ ددري خبرو لحاظ او اهتمام او کړو.

اول داچه مونږ بايد پوره كوشش او كړو چه د حج طريقه په ښه توگه زده كړو، او دهغي په حقيقت ځان پوهه كړو ځكه چه دالله تعالى وعده ده چه كله مونږ خپل كوشش جاري اوساتو دهغه درضالپاره، نو مونږ ته به دخپلي رضا لاري راوښايي، لكه چه الله تعالى فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾ [العنكبوت: ٦٩]

هغه كسان چه ځان كړوي زمونږ په رضا كښي خامخ خايم به دوي ته لاري زمونږ او يقينا الله تعالى خاص ملكري دى د خايسته عمل كونكو.

او همدارنگه مونږ بايد دالله تعالى نه دعا او غواړو چه مونږ ته ددي مقاصدو صحيح پوهه رانصيب كړي، او توفيق راپه برخه كړي چه په هغه طريقه باندي يي ادا كړو كومه چه الله تعالى ته خوښه وي. الله تعالى فرمايي:

﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ [طه: ١١٤]

او اوايه اى ربه زياتي كړي زما علم.

او همدارنگه باربار په قران او حديث كښي ښه سوچ او فكر كول، او دعلماو نه ددي متعلق سوال كول، او دهغوي كتابونه مطالعه كول كوم چه ددي مسائلو متعلق ليكل شوي دي، او ددي سره سره دعلماو مجلسونو ته حاضرېدل او دهغوي نه ددي مسائلو باره كښي استفاده كول.

دوهم داچه مونږ بايد ددي اعمالو په ادا كولو كښي پوره كوشش او كړو، او په كاملې طريقې سره يي ادا كړو الله تعالى فرمايي:

﴿وَأَتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ [الزمر: ٥٥]

او تابعداري او کړې دځانسته هغه چه نازل کړی شوی دی تاسوته دطرف درب ستاسونه.

او همدارنگه دهر يو عبادت په ادا کولو کښي پوره کوشش کول پکار دی، او دنفسي خواهشاتو له وجي نه بايد په عبادت کښي تقصير او کمی واقع نه شي، بلکه په پوره اهتمام سره عبادت ادا کول پکار دي، ځکه چه دنيا دعمل لپاره يوفاني کور دی، او اخرت بيا د اعمالو دبدلو ورکولو لپاره او هميشه کور دی.

دریم داچه مونږ بايد غمژن شو په هغه اعمالو باندي کوم چه ديو شرعي عذر له وجي نه (لکه ناپوهي او هيره وغيره) سره له مونږ نه په هغي کښي تقصير او کمی واقع شي، او ورسره دالله تعالی نه ډيره بښنه او معافي اوغواړو، او ددي اعمالو دقبليدلو لپاره دالله تعالی نه دعا اوغواړو.

کیدی شي چه الله تعالی دخپل فضل او احسان دوجي نه زمونږ دا عباداتونه قبول کړي، او دخپل کرم دوجي نه هغه کمی چه زمونږ نه واقع شوی دی پوره کړي، مونږ بايد دحج نه واپس شو په داسي حال کښي دالله تعالی نه ددي اعمالو دقبليدلو تمه او اميد لرو، او ددي نه بايد اوویريرو چه هسي نه چه زمونږ دتقصير او کمی دوجي نه دا اعمال مواضع نه شي.

اوس دلته اول قسم احکام دحج بيانوو، دطريقي په لحاظ سره چه هغه دحج مقاصد(مقصودونه) دي، يعني دحج مقصدونه پیژندل، او دهغي په صحيح طريقي سره ادا کول، تفصيل يي دادي:

د حج مقاصد هغه لوي فائدي او حکمتونه دي، دکومو لپاره چه حج مشروع شوی دی.

نو په ټولو کښي لوي مقصد حج (د الله جل جلاله عبادت کول دي) لکه په دي ايت کریمه کښي ذکر دي:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ [آل عمران: ۹۷]

او دالله تعالی لپاره په خلکو باندي حج دبيت الله (فرض) دی په هغه چا چه طاقت لري هغي ته دلاري.

هر يوحاجي دا مقصد چه (دالله تعالی عبادت کول دي) بايد اوپيژني، او په دي باره کښي دهیچا لپاره ناپوهي معتبره نده.

او دا لوي مقصد (دالله تعالی عبادت کول) نه پوره کيږي او نه په کامله توگه ادا کيږي مگر په يو څو لوي لوي مقصدونو سره کوم چه ددي مقصد لپاره ضروري دي، لکه دالله تعالی سره محبت کول، او دهغه تعظيم کول، او هغه نه امید لرل او دهغه نه ويريدل، او په هغه باندي ځان سپارل او هغه طرف ته رجوع کول.

دابعضي هغه مقصدونه دي دکومو لپاره چه حج مشروع شوی دی. او ددي مقاصدو پيژندل په خلکو باندي ضروري دي، ددي لپاره بايد پوره کوشش اوکړي او زده يي کړي، حالانکه خلک ددي په باره کښي متفاوت دي.

په حاجي باندي ددي مقصدونو تفصيلي پيژندل واجب نه دي مگر څومره چه ددي په باره کښي کوشش اوکړي په همغه اندازه به يي دالله تعالی په نيز باندي اجراو ثواب زيات وي.

ددي له وجي نه دحاجيانو اجر او ثواب متفاوت وي، لکه الله تعالی فرمايي:

﴿ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ [الزمر: ٩]

اوايه ايا برابر دي هغه کسان چه علم لري او هغه کسان چه علم نه لري يقينا نصيحت قبلوي خالص عقل والا.

غواړو چه په دي پړاو کښي دحج په مقصدونو باندي سوچ فکر او غور او کړو، نيزدې ده چه الله تعالی به په دي سره زمونږ ايمان تابعداري او نیک عملونه زيات کړي، او دالله تعالی نه سؤال کوو، چه مونږ ته اخلاص او توفيق رانصيب کړي، او مونږ هغي لاري ته برابرکړي کومه چه الله تعالی ته خوښه وي او وربا ندي راضي کيږي، الله تعالی فرمايي:

﴿ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴾ [طه: ١١٤]

او اوايه ای ربه زما علم زيات کړي.

يقينا مخکي دا خبره ذکر شوه چه دحج په مقصدونو کښي لوي مقصد دالله تعالی عبادت کول دي، او ددي عبادت لپاره څه ضروري خبري دي، چه هغه هر يو دحج مقصد دی.

د امقصدونه کوم او څه دي؟

بلکه دايو مهم سؤال دی چه دحج د اعمالو په ادا کولو سره به دا مقصدونه څنگه حاصل شي؟ ددي سؤال دجواب لپاره مونږ کوشش کوو چه واضحه بيان او کړو اويه دي کښي دالله تعالی نه مرسته او مدد غواړو.

د حج په مقصدونو کښي اول مقصد

دالله تعالی سره مینه او محبت کول دي، الله تعالی فرمایي:

﴿ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
أَقْرَبْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ
مِنْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ وَأَلَّهُ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴾ [التوبة: ٢٤]

ته اووايه که وي پلاران ستاسو

او ځامن ستاسو او ورونه ستاسو او ښځي ستاسو او قبيلي ستاسو او هغه مالونه چه گټي يي تاسو هغي لره او تجارت چه ويريري د کوته کيدلو دهغي نه او هغه کورونه چه خونبه وي تاسو هغي لره، ډيرخواره دي تاسوته دالله تعالی نه او دهغه در رسول صلی الله عليه وسلم نه او دجهاد نه په لاره دهغه کښي، پس انتظار اوکړئ تر دي چه رابه ولي الله تعالی فيصله خپله او الله تعالی توفيق نه ورکوي قوم نافرمان ته.

حاجي وروره، په دي خبره سوچ او فکر اوکړه چه ته تر هغه وخته پوري دحج فريضة نه شي ادا کولاي ترڅو پوري چه دخپل ژوند محبوب څيزونه پري نږدې دحج دفريضي لپاره به خپل محبوب وطن پرېږدي، خپله مینه ناکه ښځه به پريري، او همدارنگه خپل ښکلي مچي به پرېږدي، او خپل هغه کور کلی به درنه هم پاتي کيږي په کوم که چه ته رالوي شوي وي

او ورپه کښې اوسېږي، او همدارنگه خپل کار روزگار به درنه هم پاتي کيږي. او داتول دژوند محبوب څيزونه ته په داسي حال کښې پريږدي،

چه ته په دي نه پوهيږي چه ايا واپس روغ راتللی شي او که نه، او ددي سره سره ته څه داسي ځاي ته نه يي روان چه هلته شنکي وي او بنکي باغونه وي بلکه ته يو داسي ځاي ته روان يي چه يوه شاره زمکه ده هيڅ شينکي وغيره په کښې نشته، او ډيره گرمي لري، او گڼه وريکښي هم وي، چه هغه دمکې مکرمي زمکه ده.

او که چيرته مکې مکرمي ته ورسېږي او ستا سره يو محبوب څيز وي، نو دغه محبوب څيز به دالله تعالی دمحبت لپاره پريږدي، مثلا که خپله مينه ناکه ښځه درسره وي، او بنکي عطر لباس وغيره در سره وي، نو دا محبوب څيزونه، په تاباندي حراميږي، چه کله داحرام لباس واچوي.

بلکه په مکه کښې نور لوي لوي محبوب څيزونه دي، لکه مسجد حرام شو، کعبه شريفه، او حجر اسود، شو او مقام ابراهيم او دزمزم اوبه او دحرم زمکه داتول محبوب څيزونه دي.

کيدی شي (الله تعالی ښه پوهه دی) چه مقصد دلته دبنده امتحان او ازمينت وي، او هغه داسي که چيرته بنده ته الله تعالی دتولو څيزونو نه زيات محبوب وي، نو دحج په لويه ورځ دی دا ټول محبوب څيزونه پريږدي، دالله دامر او حکم په اساس دي عرفي ته ولاړ شي، زمکه دعرفي دحرم دحدودو نه بهر ده.

هلته په زمکه دعرفه کښې دحاجي سره دامحبوب څيزونه يو هم نه وي، اويواځي الله تعالی ورسره وي، اودادليل دی چه ده ته الله تعالی دتولو

محبوب څيزونه ډير محبوب دي، او دارشتنی محبت او اخلاص دی، دالله تعالی سره هم په وينا کښی او هم په عمل کښی.

❁ سؤال: آیا په صحیح احادیثو کښی دا ثابته ده چه درسول الله صلی الله علیه وسلم قدمونه او بدن مبارک دعرفی دزمکې سره لگیدلی دی؟

یقینا ما دا حدیثو صحیح ډیر هغه کتابونه مطالعه کړي دي، کومو کښی چه دحج پوره طریقه ذکر ده، لیکن ما هیڅ یو داسی دلیل یا اشاره اونه لیده چه دا ثابته کړي چه درسول الله صلی الله علیه وسلم قدمونه یا بدن مبارک دعرفی دزمکې سره لگیدلی دی، بلکه داسی اشارات شته چه هغه دا ثابتوي چه د رسول الله صلی الله علیه وسلم قدمونه یا بدن نه لگیدل دعرفی دزمکې سره، دا مقصود او درسول الله صلی الله علیه وسلم پوري خاص دی، بعضی دهغی دلائلو نه دادی چه الله سبحانه وتعالی خپل نبی محمد صلی الله علیه وسلم ته څه امرونه کړی وو چه کله عرفی ته تللو په دي کښی سوچ او فکر پکار دی.

الله سبحانه وتعالی خپل نبی محمد صلی الله علیه وسلم ته امر کړی وو، چه دعرفات دحدودونه لږ مخکې دیو څو مترو په فاصله کښی په وادي(عرنة) نومي ځای کښی حصار شي، دعرفات دحدودونه بهر خوراک څښاک او ارام اوکړي.

او همدارنگه اودس اوکړي، او بیا چه کله نمر زوال اوکړو، نونبی کریم صلی الله علیه وسلم خپلو صحابه کرامو رضوان الله علیهم ته امر وکړو چه دیو یا دوو مترو په اندازه دعرفات دحدودوته دننه داخل شي، او خپله نبی کریم صلی الله علیه وسلم دعرفات دحدودونه دیو یا دوو مترو په

فاصله بهر وو او په همدې حال کښې يې صحابه کرامو ته خطبه او مونځ ورکړه او چه کله دخطبې او لمونځ نه فارغه شو، نو په خپله سوارلی (اوبڼې) باندي سپور شو او دعرفي ميدان ته داخل شو، او دخپلې سورلی نه راکوزنه شه تردي پوري چه نمر پريوته، لکه ددي وضاحت په ډيرو نصوصو کښې موجود دی.

او چه کله نمر پريوته نو نبې کریم صلی الله عليه وسلم دعرفي نه ووت په داسې حال کښې چه قدمونه مبارک يې دعرفي دزمکې سره اونه لگيدل په حجة الوداع کښې، او دا دنبي کریم صلی الله عليه وسلم دخصوصياتونه ده (والله اعلم).

سؤال: په دي کښې څه حکمت دی چه دنبي کریم صلی الله عليه قدمونه مبارک دعرفي دزمکې سره اونه لگيدل په حجة الوداع کښې؟

داخبره يقيني معلومه ده چه درسول الله صلی الله عليه وسلم او دهغه دائارو سره هريو مؤمن ډير محبت کوي، بلکه اوس هم ډير خلک ددي تلاش او لتون کوي،

او الله تعالی داغواړي چه په عرفه کښې دبنده گانو زړونه صرف دخپل رب سره متعلق وي، او دالله تعالی دتعلق نه بغير په بل محبوب څيز باندي مشغوله نشي، اگرچه درسول الله صلی الله عليه وسلم اثار ولي نه وي.

نو کيدی شي چه حکمت داوي (الله تعالی) ښه پوهه دی، که چيرته درسول الله صلی الله عليه وسلم اثار وی، په عرفه کښې نو ډير خلک به په دي اثارو باندي مشغوله شي، په دي عظيمه ورځ او زړونه به يې دخپل رب دمحبت نه دبنده محبت ته متوجه شي.

ولي به داسي نه وي: مونږ په دي پوهيږو چه ډير خلک له دي وجي نه گمراه شوي او گمراه کيږي، چه هغوي دنیکانو بنده گانو په محبت او دهغوي په آثارو کښي غلو(زياتي) کوي.

❁ اول شرک چه په مخ د زمکه باندي دنوح عليه السلام په زمانه کښي شروع شو، آيا دهغي سبب دانه وو، چه دغه قوم دنیکانو بنده گانو په محبت کښي غلو(زياتي) شروع کړو او بيا په شرک کښي واقع شو؟

❁ ايا نصاری د عیسی عليه السلام سره په محبت کښي دغلو(زياتي) کولو له وجي نه گمراه نشو؟

❁ او همدارنگه شعيه گان دعلي او حسين رضی الله عنهم سره په محبت کښي دغلو له وجي نه گمراه نشو؟

او همدارنگه بعضي صوفيه دجيلاني وغيره سره په محبت کښي دغلو له وجي نه گمراه شوي دي، ځکه چه دوي ددي نيکانو بنده گانو سره داسي محبت کوي کوم چه دالله تعالی دمحبت سره مشابه وي، نو ددي له وجي نه هلاک شي.

نو حاجيان بايد دې خبري ته ښه متوجه او وسپري چه دعرفي په ورځ دعرفات په ميدان کښي بايد ددوي زړونه يواځي دخپل رب سره متعلق وي، اونور ټول محبوب څيزونه پريږدي.

او کله په بنده باندي درب دمحبت په باره کښي ازمينښت او امتحان کيږي، هغه داسي چه دبنده يو محبوب اوخوښ څيز وي او دابنده هغي ته ډير ضرورت هم لري ليکن الله تعالی يي دهغي نه منعه کوي، ددي لپاره

چه په دي بنده باندي ازميننت او امتحان اوکړي، چه دابنده دخپل رب سره ډيره مينه لري، او که نه ددي بل محبوب څيز سره.

په دي باره کښي دصحابه کرامو حال داوو، چه دوي دفقري او فاقې په زمانه کښي دحج لپاره احرام وټرلو او په دي حالت کښي په دوي باندي ښکار کول حرام وو، ليکن د امتحان او ازميننت لپاره به ددوي مخي ته ښکار ډير راتللو، لکه الله تعالی فرمائي:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيَبْلُوَكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ ۚ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ [المائدة: ٩٤]

ای ایمان والو: خامخا ازميننت کوي په تاسو الله تعالی په څه څيز سره دښکار نه چه رسي هغي ته لاسونه ستاسو او نيزي ستاسو دي لپاره چه ښکاره کړي الله تعالی هغه څوک چه ويريري دالله تعالی نه په حال دنه ليدلو کښي، پس چاچه زياتی اوکړو پس ددينه پس ده لره عذاب دی درناک.

صحابه کرامو دالله تعالی دمحبت او تابعداری له وجي دغه ښکار پريښوده سره له دینه چه دوي په دغه وخت کښي ښکار کولو ته ډير ضرورت لرلو، اوپه دوي باندي بل کوم نگهبان (څارونکی) هم نه وو، سوا دالله تعالی نه ليکن صحابه کرامو دالله تعالی سره ډيره مينه کوله او دالله تعالی ډير ښه تابعداران وو.

اوهمدارنگه دطواف او جمرات وښتلو په وخت کښي هم ازميننت او امتحان وی، هغه داچه حاجی دا حرام په حالت کښي هغه محبوب څيزونه پريښي وي، کوم چه دحاجي لپاره په اصل کښي حلال دي،

لكه خپله بي بي (بنځه) شوه او همدارنگه خوشبو وغيره، ليكن طواف او جمرات وپستلو په وخت كښي ازمينت داوي، چه عام نا حرمه زنانه او سړي په دغه وخت كښي جمع وي دكومو گډون چه اصلا حرام دى، سره له دینه چه داهم ممكن ده چه دسړو لپاره جدا او ځان له جمرات وي، او دزنانه وو لپاره هم جدا او ځان له جمرات وي، او يا داچه يوه ورځ بيله دسړو طواف او جمرات وپستلو لپاره مقررولى، اوبله ورځ دزنانه وو طواف او جمرات وپستلو لپاره مقررولى.

اوپا داچه زنانه وو ته طواف كول او همدارنگه دجمراتو وپستل معاف وي، ځكه چه ډيره گڼه او ازدحام وي.

اوپا داچه د جمراتو وپستل ديولوي غره طرف ته وايي، اوپه دي تنگ ځاي كښي نه وايي، ددي لپاره چه خلك دگڼي او ازدحام نه بچ شي.

(الله تعالى بنه پوهه دى) ليكن په شرعه كښي دا اعمال يعني طواف او همدارنگه دجمراتو وپستل وغيره په ټاكلي طريقه اوپه ټاكلي ځايونو كښي ضروري دي، او ډير كرتنه زنانه او نارينه هم جمع شي په يو تنگ ځاي كښي، دا ددي لپاره چه په بنده باندي امتحان او ازمينت او كړى شي چه دده محبت دخپل رب سره دى، اوكه نه دزنانه وو سره.

كوم چه رشتنى مؤمن بنده وي، نو دهغي زړه دالله تعالى په محبت اوذكر باندي مشغوله وي، زنانه وغيره طرف ته يي توجه نه وي، سره له دینه چه ډيره گڼه وي، او څوك رقيب (كتونكى) ورباندي هم نه وي ليكن دامؤمن بنده دخپل طاقت برابر ځان ساتي صرف دخپل رب درضا لپاره ځكه چه مؤمن بنده ته خپل رب دهر څيز نه زيات محبوب وي.

او مؤمن بنده دا حقيقت را ياده وي چه ابراهيم عليه السلام ته دخليل (خالص) دوست درجه او مرتبه په دي وجه باندي ورکړی شوې وه، چه په هغه باندي امتحان او ازمينست شوی وو، دخپل بچي په باره کښي په دي ځاي (دجمراتو) په خوا کښي.

هغه داچه په ابراهيم عليه السلام اول دا امتحان او ازمينست وو چه بچي يي نه پيدا کيدل، او چه کله يي بچي (اسماعيل عليه السلام) پيداشو نو ابراهيم عليه السلام ته امر اوشو چه خپله بي بي او خپل بچي په يوه شاره ځمکه کښي پريردي، او خپه ترينه نه شام ته هجرت اوکړي.

او روستو ورباندي امتحان سخت شو چه کله دشام نه واپس راغلو او دخپل بچي په ليدلو سره خوشحاله شو.

نو ورته امر اوشو چه دا خپل محبوب بچي دالله تعالی په امر باندي ذبحه کړه، ابراهيم عليه السلام دي ځاي (جمرات) ته راغلو، ددي لپاره چه دخپل رب حکم او امر پر ځاي کړي، اوخپل محبوب بچي قربان او ذبحه کړي.

نو په دي ځاي کښي ورته شيطان دري کرته رانکاره شو او دوسوسي کوشش يي کولو ددي لپاره چه ابراهيم عليه السلام دخپل رب دا حکم پر ځاي نه کړي، ليکن ابراهيم عليه السلام په ډير قوي ايمان سره دشيطان وسوسي رد کړي او شيطان يي په کلنو وويشتلو او داي ثابتته کړه چه الله تعالی دهر محبوب نه ورته زيات خونښ او محبوب دی، او بار بار يي دتکبير اوازونه اوچت کړه، چه الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر.

سؤال: مکه مکرمه ولي په يوه داسي زمکه کښي واقع نده چه شنکي اوفصل وغيره په کښي موجود وي؟

که چيرته مکه مکرمه په يوه داسي زمکه کښي واقع وي چه شنکي فصلونه او نهرونه وغيره په کښي موجود وي.

نو کيدی شي (الله تعالی) ښه پوهيږي، چه دبعضي حاجيانو په نيتونو کښي به څه فرق اوخلل واقع شوی وی.

چه ايا دوي دحج سفر دخالص عبادت په نيت باندي کوي، او که نه دوي دحج سفر ددي لپاره کوي چه هلته نهرونه او ښايسته باغونه وغيره وويني.

اوبل حکمت دادی، الله تعالی ښه پوهيږي: که چيرته په مکه مکرمه کښي دادوه صفتونه راجمع شي:

اول صفت داچه مکې مکرمې ته دخلکو زړونه ميلان او شوق کوي.

او دوهم داچه که چيرته داصفت په کښي هم راجمع شي چه په مکه مکرمه کښي، باغونه اونهرونه او فصلونه وغيره هم موجود وی.

نوبيا به بعضي خلکو هميشه دحج لپاره مکې مکرمې ته سفرونه کولاي، او نورو خلکو ته به يي دحج کولو موقع او فرصت نه ورکولو.

دا دالله تعالی فضل او مهرباني ده چه دخلکو زړونه خو مکې مکرمې ته ميلان اوشوق کوي، خو چه دکله دحج داداکولو لپاره مکې مکرمې ته ورسيري، نو وويني چه مکه مکرمه په يوه شاړه زمکه کښي واقع ده، چه

هيڅ شنه باغونه او فصلونه وغيره په کښي نشته، نو حج فریضه ادا کړي او بيا ترينه واپس لاړشي او نورو خلکو ته موقع او فرست پرېږدي. په اخره کښي مونږ ددي حقيقت متعلق وايو (دالله تعالی سره خالص محبت کول)

الله سبحانه و تعالی دا نه قبلوي چه دبنده په زړه کښي دالله تعالی دمحبت سره د بل محبوب څيز محبت برابر شي، بلکه همیشه باید دبنده په زړه کښي دالله تعالی محبت دبل هر محبوب څيز دمحبت نه زیات وي. او دپته توحید المحبة (دالله تعالی سره خالص محبت کول) وایي.

پس هرکله چه ته پوهه شوي چه د الله تعالی سره خالص محبت کول دایو عظیم اولوي مقصد دی، نو ددي مقصد دحاصلولو لپاره په حج کښي ډیري دعاگانې غواړه چه دامقصد الله تعالی درپه برخه کړي، او له هغه څيزونو نه تاته نجات درکړي، کوم چه تاله دي مقصد نه محرومه وي. پس که دادعا ستا قبوله شوه نو مبارک دي وي ستا لپاره.

د حج په مقصدونو کېني دوهم مقصد

دالله تعالیٰ تعظیم کول دي، اویه زړه کېني دالله تعالیٰ لویې راوستل دي. الله تعالیٰ فرمایي:

﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ شَعْبًا أَلَّهُ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ [الحج: ۳۲]

دا یا د کړی او چا چه تعظیم او کړو دخاص نحو چه الله تعالیٰ مقرر کړي دي، نویقینا دا تعظیم داخلاص دزړونو دی.

(الشعائر والمشعر) معنی هر هغه څه چه دالله تعالیٰ په عظمت او لویې او په دي چه الله تعالیٰ غني او بي پروا ذات دی دلالت کوي، او دمخلوق په فقر او عاجزی باندي دلالت کوي، دپته (الشعائر والمشعر) وایي، یعنی دالله تعالیٰ ددین ننبی.

او ددي وضاحت په زمکه دمزدلفه کېني په ډیره ښه توگه سره تر سترگو کیري، پکي ده هغه ذات لره چه ټول مخلوق ورته عاجزې کوي.

که څوک دحاجیان وضعي او شتون ته اوگوري په عرفه کېني له یو جهت، او همدارنگه ددوي مقائسه اوکړي په مزدلفه کېني له بل جهت نو ددوي په مابین کېني به فرق محسوس کړي، هغه داچه کله حاجیان په عرفه کېني وي، نو فرق محسوس کیري ددوي په مابین کېني او هغه داچه دمالداره حاجیانو خيمي او خوراگونه او سورلی وغیره متفاوتي او جلا وي دبعضي نورو حاجیانو دخيمو

او خورا کونو اوسورلو وغيره نه، نو په مني او عرفه کښي به ته اووښي چه فقير دسرک او لاري په خواو شاه کښي وخت تيره وي، او مالداره حاجي په خپله خيمه او سازوسامان کښي وخت تيره وي.

حتي چه ډير کړت بعضي خلک چه ددي مالداره خلکو دا حالات اوگوري، نورب العالمين د عظمت او لويي نه غافله شي.

په همدي مهال (الله تعالی) ښه پوهيري خود مزدلفي بعضي احکام ددي لپاره مشروع شوي، چه د حاجيان په مابین کښي دغه فرق او توپير (دمالداري وغيره) ختم شي، عظمت او لويي يواځي دالله تعالی پاتي شي، الله تعالی فرمائي دي:

﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ أَنَّهُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ [فاطر: ۱۵]

ای خلکو تاسو وټول محتاج یی، الله تعالی ته او الله تعالی خاص هغه یی حاجته ستائیل شوی دی.

که دمزدلفي په احکامو باندي غور او فکر اوکړي نو پوهه به شي، چه دمزدلفي احکام ددي لپاره مشروع شوي دي، چه دحاجيانو په مابین کښي دا تفاوت او توفیر له مینځه ولاړ شي، هغه دا سي چه په مزدلفه کښي ټول حاجيان دشپي په مهال راټوليري، نه ورسره خيمي وي او نه ورسره نور سامانونه اولباس وغيره وي، بلکه ټول حاجيان داحرام په لباس کښي او دفقيرانو په خير دمزدلفي په زمکه باندي ارام کوي او ویده کيري، او خوراک یی هم دفقيرانو په خير وي.

بلکه ته به ويني دوي لره چه ټول مالداره او فقيران تور او سپين به په صفونو کښي ولاړ وي، ددي لپاره چه خپل قضاء حاجت اوکړي.

او ټول په يورنگ دا حرام په لباس کوي، او مالداره د فقير نه هيڅ توفير نه لري، دا ټول د دې لپاره چه دوي دا منظر وويني او په دي ښه پوهه شي، چه لويی او عظمت يواځي د الله تعالی لپاره دی.

د حج په مقصدونو کښي دريم مقصد

دالله تعالى نه اميد ساتل دي، الله تعالى فرمائي دي:

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا﴾ [الإسراء: ٥٧]

هغه کسان چه دوي ورته رامدد شه واي، غواړي هغوي خپل رب ته نيزدي والی، چه کوم يو ددوي نه زيات نيزدي وي او اميد لري دوي درحمت دهغه او ويره کوي دعذاب دهغه نه.

دحج دا اعمال په داسي کيفيت او طريقه مشروع شوي دي، چه دحاجيانو په مينځ کښي توفير او تفاوت ختموي، او ټول حاجيان په يو حال باندي وي، مالداره وي که فقير وي، امر وي، او که مامور وي ټول په يو حال باندي وي، او دا يو شان والی ددوي په مينځ کښي د عرفي او مزدلفي په مهال ډيرښه واضح اوبښکاره وي چه دا حالت په عام ژوند کښي ډيرکم او ناشنا وي.

که په عرفه او مزدلفه کښي دټولو حاجيانو په دي احوالو باندي سوچ اوکړې شي نو دا حقيقت واضح کيږي، چه په دي مهال باندي، ټول حاجيان په ډيره عاجزی سره هغه ذات ته متوجه وي، چه دهغه خزاني نه ختميري، او نعمتونه يي بيشماره دي، او نشي کمزوری کولی ده لره هيڅ څيز نه په زمکه اونه په اسمان کښي، او په دي ځايونو کښي ټولو حاجيانو الله تعالى ته دعاجزی لاسونه پورته کړي وي، مالداروي که

فقير وي، ټول دالله تعالى په وړاندي په عاجزۍ سره ولاړ وي، دا ددي لپاره چه ټول په دي اعتراف او يقين او کړي، چه يواځي الله تعالى ته توجه پکار ده، او يواځي دهغه نه تمه کول پکار ده، او ديته توحيد د(رجا) وايي، يعني يواځي دالله تعالى نه اميد او تمه کول.

د حج په مقصدونو کېني څلورم مقصد

دالله تعالی نه خوف او ویره کول دي، الله تعالی فرمائي دي:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُولَٰئِكَ يُسْرِعُونَ فِي
الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَاهِقُونَ ﴿٦١﴾﴾ [المؤمنون: ٦٠-٦١]

او هغه کسان چه ورکوي، هغه څه چه ورکوي، او زړونه ددوي ويره کونکي وي، چه يقينا دوي خپل رب ته به ورگرځي. دغه کسان ورزغلي نیکو کارونو ته او دوي هغي ته ديوبل نه وروړاندي کيږي.

که څوک په شرعي نصوصو کېني اوگوري او په واقع کېني فکر اوسوچ اوکړي، نوپوهه به شي چه دحج او دالله تعالی نه ويره او خوف ددي دواړو په مابین کېني ډير ژور تعلق دی، نيزدي ده چه ديوبل سره لازم وي.

ددي وضاحت هغه وخت کيږي، چه دالله تعالی په کتاب او په سنت نبوي او په واقع کېني شوچ اوکړي شي.

دالله تعالی په کتاب کېني سوچ کول: محترمه حاجي وروره سورت حج تلاوت کړه، او بيا په کېني سوچ او فکر اوکړه، تاته به واضحه شي چه داسورت په داسي اياتونو باندي شروع شوي، کومو کېني چه دالله تعالی نه ويره او خوف ذکر دی، بلکه په دي اياتونو کېني ډير سخت دويږي انځور او هغه سخت حالات ذکر شوي دي کوم چه په انسان باندي راتلونکي دي. لکه الله تعالی فرمائي دي:

﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ آتِفُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمَلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَرَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾﴾ [الحج: ١-٢]

ای خلکو ویره کوي د رب خپل نه يقينا زلزله دقيامت يو څيز هيبتناک دی. په هغه ورځ چه اوبه ويني. تاسو هغي لره چه غافله به شي هره پټی ورکونکې دهغه بچي نه چه پټی ورکوي هغه لره، او اوبه غور ځوي هر حمل والا حمل خپل او ويني به ته خلکو لره نشه، او حال دادی چه دوي نه دي نشه (په ځکلو دنشه کونکي څيز سره) او ليکن عذاب دالله تعالی سخت دی.

دا ددي سورت اولني اياتونه دي، چه دحج مقصدونه په کښي بيان شوي دي، ای محترمه وروره دحج او خوف (دالله تعالی نه ويره کول) آیا ددي په مينځ کښي تعلق او يوالی شته دی؟

بيا په سنت نبوي کښي سوچ اوکره، نبي کریم صلی الله عليه وسلم دحج باره کښي فرمائی: چه حج کول جهاد دی، لکه نبي کریم صلی الله عليه وسلم بنځو ته فرمائي دي:

«عليکن جهاد لا قتال فيه، الحج والعمرة».

تاسو ته دداسي جهاد حکم دی چه قتال (جنگ) په کښي نشته، چه هغه حج او عمره ادا کول دي.

او بيا سوچ او فکر اوکره د رسول الله صلی الله عليه وسلم او دهغه دصحابه کرامو په هغه سفر باندي چه هغوي کوشش کولو د (حديبيه) په کال باندي چه دحرم زمکې ته ورسيري او عمره ادا کړي، نو دقريشو

مشرکین د مسلمانانو مخي ته را اووتل او د عمرې د ادا کولو نه یې منعه کړه، او خلک یې د دوي جنگ ته راوبلل، او صحابه کرامو هم دوني لاندې درسول الله صلی الله علیه وسلم سره په جنگ کولو باندې بیعت اوکړو، او بیا په دې باندې صلح اوشوه چه مسلمانان به په راتلونکي کال باندې عمره ادا کړي.

او مسلمانانو دا شرط هم مقرر کړو چه په راتلونکي کال کښي به دا حرام په حالت کښي خپلي توري هم له ځانه سره راوړي، دا ددې وجي نه چه هسي نه چه دقریشو مشرکین غدر (دهوکه) اونه کړي، نو په دې عمره کښي خوف او ویره وه.

او بیا په واقع کښي سوچ او فکر اوکړه، که څوک د حج په اړوند باندې سوچ اوکړي نو درسول الله صلی الله علیه وسلم دزمانې نه تر نن ورځ پوري په هره زمانه (اوپرې) کښي د حج په ادا کولو کښي خوف او ویره شته، هغه داسي چه کله دقریشو ویره ختم شوه نو لږه زمانه بعد په هغه لارو کښي چه مکې مکرمې ته رسیدلي وي، غله او ډاکوان پیدا شوو، او دې بهیر تر دریالس (۱۳) کلونو پوري جریان لرلو، حج او عمري ته تلونکی به داسي وو لکه چه ورک شوی وی، او د حج یا عمري نه واپس راتلونکی داسي وو لکه چه دوباره پیدا شي.

او چه کله خلکو ددې ډاکوانو د مشکلکلاتو د ختمولو کوشش اوکړو او دامشکل ختم شو، نو بیا حاجیان ډیر کلونه ددې مشکل سره مخامخ وو، چه په خیمو کښي به اور لگیده او چه کله خلکو ددې مشکل د ختمولو کوشش اوکړو نو بیا دنورو مشکلات سره مخامخ شول، هغه دا چه مظاهرې شروع شوي، او بیا دهماکې اوشوي او بیا د جمراتو ویشتلو په وخت کښي

حاجيان د بعضي مشكلات سره مخامخ شول، او بيا دسيلابونو مشكلات راغلل، او بيا عام نور مرضونه وغيره هم راغلل، تر نن پوري چه خلک دويري يوه دروازه بنده کړي، نو بله دويري دروازه کولاو شي.

که په دي موجوده حالاتو کښي هم يو کس دحج د اداکولو تکل او اراده اوکړي، نو داوول وخت نه په خپل زړه کښي ويره محسوسه وي تر دي پوري چه خپل اهل ته واپس راشي.

پس گرانه او محترمه وروره که دحج داداکولو او دويري په مابین کښي دومره ژور تړاوي، نو په دي کښي به څه حکمت وي.

الله تعالی بنه پوهيږي، خو کيدي شي، چه مقصد او هدف ددي نه هغه داوي، چه ددي مشكلاتو باوجود بيا هم د الله تعالی دا بنده گان دحج داداکولو لپاره تياريږي، نو ددوي په زړونو کښي دخپل رب خشيت او ويره نوره هم راسخه او مذبوطه شي.

✿ محترمه وروره هغه داسي که ته ديو حاجي نه تپوس او پوښتنه اوکړي، چه ايا ته دهغه مشكلاتونه خبر نه بي کوم چه په مخکښي کلونو کښي مينځ ته راغلي وو، او دهغي دوجي نه ډير خلک مړه شوي هم وو، او کیدی شي چه په دي کال کښي هم مشكلات رامينځ ته شي؟

نوهغه به تاته خامخا په جواب کښي اووايي چه هوزه ددي نه خبر يم.

✿ او که بيا تري نه پوښتنه اوکړي، چه ددي مشكلاتو باوجود څه شی په تا باعث دی، چه ته بي د حج سفر ته تيار کړی بي؟

نو هغه به تاته خامخ په جواب کښي اووايي، چه دالله تعالی هغه

وعید(ویره ورکول) چه هغه چا ته یی ورکړی دی، چه طاقت لري او
د حج فریضه نه ادا کوي، نو دغه وعید د الله تعالی زما په زړه کښي دتولو
ویرونه زیات لوي دی.

او داد حج په مقصدونو کښي یو لوي مقصد دی، هغه داچه دبنده گانو
په زړونو کښي دیو الله تعالی نه ویره اوخوف پیداشي.

د حج په مقصدونو کښي پنځم مقصد

په الله تعالى باندي توکل کول دي. لکه الله تعالى فرمائي دي:

﴿ وَقَالَ مُوسَىٰ يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ ءَامِنُونَ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ ﴾ [يونس: ٨٤-٨٥]

او اوئیل موسی علیه السلام ای قومه ځما که تاسو ایمان راوړی وي په الله تعالى پس خاص په الله تعالى ځان اوسپاری که تاسي حکم منونکي ئي.

پس اوئیل دوي خاص په الله تعالى مونږ ځان سپارلی دی ای ربه زمونږه مونږ مه گرځوي از مینست د قوم ظالمانو لپاره.

ای مسلمانان وروړه: کله چه ته په خپل کلي اوطن کښي یی او خپلوان هم درسره وي او په خپل کور کښي په امن یی او سورلي (گارې) وغيره هم لري او په بنک کښي درسره پیسي هم موجود وي، او دمستقبل نه مطمئن (بي غمه) یی نو بیا خو دا ډیره اسانه ده، چه داگمان اوکړی چه ته په الله تعالى باندي توکل کونکی یی، لیکن پوره حقیقت معلوم نه دی، چه آیا ته یقیني په الله تعالى باندي توکل کونکی یی او که په دي اسبابو د ژوند باندي؟؟؟

لیکن حاجي چه کله د حج د ادا کولو لپاره دا ټول سهولتو نه پریردي، دا ددي واضح دلیل دی، چه دا حاجي په الله تعالى باندي توکل کونکی دی.

ددي وضاحت هغه داسي كيدى شي: كه ته دحاجيانو په احوالو باندي سوچ او كړې كله چه دوي په منى كښي په خپلو خيمو كښي راجمع وي، او دوي په منى كښي دلاري په طرفونو باندي هم موجود وي، او منى يوه شاره (كنده) دشته ده.

او بيا ته له دوي نه تپوس او پوښتنه او كړې: چه تاسو د منى په دي شاره كنده كښي موجود يئ، كيدي شي چه تاسو د ډيرو مشكلاتو او تكليفونو سره مخامخ شئ، د مثال په توگه (الله مكره) كه ډير سيلابونه راشي، نو كيدى شي، حاجيان او دهغوي دغه خيمي له مينځه يوسي. او يا د اسمان له طرفه تندرونه راشي، او يا سخته گلې وغيره او شي، نو ايا دخيمو دغه چتونه دحاجيانو دحفاظت لپاره كافي دي؟؟ او كه چيري داسي يو مرض منتشر (خور) شي كوم چه له يو انسان نه بل ته منتقل كيږي، نو ايا داسي امكانيات شته چه ددي مرض مخنوى او كړي؟ او همدارنگه كه فساديان خلك او غواړي چه حاجيانو ته څه ضرر او تكليف اورسوي نو ايا حاجيان كولاي شي، چه دخپلو ځانونو نه دفاع او كړي؟ بلکه كه ته دحاجي نه دهغه دلاري متعلق پوښتنه او كړي، كله چه هغه دخپل وطن نه دحج د ادا كولو لپاره راځي، او بيا واپس خپل وطن ته ځي، ايا په دي لارو كښي د مختلفو خطرونو انديښنه موجوده نه وي؟

لكه په هوا كښي د جهاز راغورځيدل، او په درياونو كښي دكشتيو توبيدل، او همدارنگه دگارو حادثې وغيره شوي، كوم چه اكثر واقع كيږي.

خو كله چه ته دحاجيانو نه ددي ټولو خطرونو باره كښي پوښتنه او كړي، دهغوي جواب به تاته داوي، چه هو داټول خطرونه او تكليفونه پيش راتللى شي، بلکه داخطرونه خامخا واقع كيږي، كله چه الله تعالى

اوغواړي، ځکه چې د انسانانو دا کمزوري اسباب هيڅ اثر نلري کله چې الله تعالی ددې خطرونو د واقع کیدلو اراده اوکړي، او چې کله ته ددوي نه د دوهم ځل لپاره پوښتنه اوکړي، چې هرکله دا خطرونه او تکليفونه پيش راتللي شي، نو ستاسو توکل (ځان سپارل) په چا باندي دی، او په چا باندي تاسو اعتماد کوي؟

نو دټولو حاجيانو جواب به هغه داوي، چې مونږ يواځي په الله تعالی باندي توکل او اعتماد کوو.

کیدي شي چې دا عقیده لرل رشتنوالی وي، په توحيد توکل کښي، په الله تعالی باندي، الله تعالی ښه پوهه دی.

د حج په مقصدونو کېني شپږم مقصد

الله تعالی ته رجوع کول دي. لکه الله تعالی فرمائي دي:

﴿ وَأَنْبِئُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلَمُوا لَهُ. مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴾

[الزمر: ۵۴]

او اوگرځي په توبه کولو سره خپل رب ته او تابع شي دحکمونو دهغه مخکې ددينه چه رابه شي تاسوته عذاب بيا به مدد نشي کيدی ستاسو.

دحج لپاره مالي او بدني قوت او قدرت شرط دی، ددي له وجي نه اکثر حاجيان مالي او بدني قوت او قدرت لري، خو بيا هم ددي مالي او بدني قوتونو سره حاجيان دحج په ټولو مراسمو کېني ډير دعاجزی په حالت کېني وي، خصوصا دوي دعرفات په ميدان کېني، او دطواف په دوران کېني، او په صفا او مروه کېني ډير په عاجزی سره او دويري په حالت کېني ولاړ وي.

په خپلو گناهونو اقرار کوي، او دخپل تقصير او کمي اعتراف کوي، او په خپلو گناهونو پښيमानه وي، او الله تعالی ته بي خپل ځان سپارلی وي، او دخپل رب نه دا اميد اوتمه کوي، چه دده هغه گناهونه او کمي معاف کړي کوم چه دده نه مخکې شوي دي دغفلت دوجي نه.

او دا حالت دحاجيانو رشتوني رجوع ده الله تبارک وتعالی ته الله تعالی بڼه پوهه دی.

دلته يو سؤال او پوښتنه ضروري ده: هغه داچه دحاجيانو دا حالت او عاجزي او رجوع چاته ده؟

ايا دوي ته داحکم د زوراورو انسانانو لخوا شوی دی، ايا دوي ته دمالداره انسانانو لخوا دڅه بدلې د ورکولو وعده شوي، چه ددوي زړونه ورته نرم او مائله شوي دي، او دسترگونه يي اوبسکې توپيري، ايا دا ددي وجي نه چه دوي دهغوي نه ويريري اويا دهغه څه طمع او اميد کوي کوم چه دهغوي سره دي؟

نه هيڅ کله داسي نه ده، بلکه دا خالص توحيد دانابت دی رب العالمين ته، الله تعالی بڼه پوهه دی.

د حج په مقصدونو کښي اوم مقصد:

الله تعالی ته عاجزي کول دي، لکه الله تعالی فرمائي دي:

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ

هُم فِيهَا خَالِدُونَ﴾ [هود: ۲۳]

يقينا هغه کسان چه ايمان يي راوړی دی، او عملونه کوي په طريقه دپيغمبر او عاجزي کوي رب خپل ته دغه کسان جنت والا دي، دوی به هغي کښي هميشه وي.

داخبات معنی: داخبات معنی ده الله تعالی ته عاجزي کول او دالله تعالی هر حکم منل او هغه ته تسليميدل، او دالله تعالی بنده گي کول، او دهغه په ربوبيت او عظمت (لويي) باندي اقرار کول، او په خپل ضعف او کمزوری باندي اعتراف کول، او همدارنگه الله تعالی ته ځان محتاجه گڼل.

د اخبات لفظ په قران کریم کښي په دري ځايونو کښي راغلی دی، يو په سورت هود کښي کوم چه مخکي ذکر شو، او دوه ځايه په سورت حج کښي، لکه الله تعالی فرمائي دي:

﴿فَاللَّهُمَّ إِلَهُهُ وَجَدُ فَلَهُ ۖ أَسْلَمُوا وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ﴾ [الحج: ۲۴]

ځکه چه حقدار دبنده گي ستاسو يو ذات دی، پس خاص هغه ته اخلاص کوئ، او زيری ورکړه عاجزي کونکو ته.

او همدارنگه الله تعالى فرمائي دي:

﴿وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ

قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادٍ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [الحج: ٥٤]

دي دپاره چه يقين او کړي هغه کسان چه علم ورکړی شوی دی، چه دا حق دی دطرف د رب ستانه، نو ايمان به راوړي په دي باندي نو بنه نرم به شي دپته زړونه ددوي او يقينا الله تعالى رسوي مؤمنانو لره لاري نيغي ته.

❁ ولي لفظ داخبات دوه کرته په همدې سورت حج کښي ذکر شوی دی؟

دا ځکه چه دحج احکام دهغه عبادتونو څخه دي، په کومو کښي چه بنده گان خپل رب ته ډيره عاجزی کوي، او ورته تسلیمېږي (الله تعالى بنه پوهه دی).

دمثال په توگه که ته ډاکټرو حاجيانو نه دحج دهغه اعمالو باره کښي پوښتنه اوکړي کوم چه دوي په حج کښي ادا کوي لکه عرفات ته تلل، او په مزدلفه کښي شپه تيره ول، او همدارنگه جمرات وښتل وغيره شو، دا اعمال حاجيان په حج کښي په ډير حرص او اهتمام سره ادا کوي، نو که پوښتنه ترينه اوکړي، چه دا اعمال دڅه لپاره مشروع شوي دي، او ددينه څه مقصد دی، او ته بي ولي ادا کوي؟

نو په جواب کښي به واوري چه دا اعمال ادا کول صرف دالله تعالى بندگي کول دي او بس.

او دپته اخبات وايي (الله تعالى ته عاجزي کول او هغه ته تسلیميدل) هغه دا چه بنده په پوره اطمینان او کوشش سره يو عمل پر ځاي کوي، ددي

وحي نه چه الله تعالى ورته ددي امر كړى دى، اگر كه ده ته ددي عمل دپوره حكمتونو تفصيلي معلومات نه وي، پس ده لره همدومره كافي ده چه دا عمل پر ځاي كول دالله تعالى عبادت دى، اودا په دي سره د خپل رب رضا حاصلوي.

او كه په دي عمل باندي ورته يو انسان امر كړى وي، نو ده به خامخا دهغه نه پوښتنه كړى وي او بحث به يې ورسره كړى وي، چه دا كار زه ولي او كړم، يا ددي كار نه دا بل كار ښه دي، او يا به دا ووايي، چه زه په دي كار باندي قانع نه شوم!

ليكن پاكې هغه ذات لره ده چه ټول زړونه ورته عاجزي كوي.

ددي بهترين او ښا ئسته مثال دعمر بن الخطاب رضى الله عنه تواضع او عاجزي ده، هغه حجر اسود كښي ته مخامخ شو، او داسي يې وفرمايل:

«أما والله، إني لأعلم أنك حجر، لا تضر ولا تنفع ولولا أني رأيت النبي صلى الله عليه وسلم استلمك ما استلمك»^(۱).

قسم په الله تعالى، چه زه ښه پوهه يم چه ته يو كښي يې نه چاته ضرر او تكليف رسولى شي، او نه چاته څه نفع او فائده رسولى شي، او كه ما نبي كريم صلى الله عليه وسلم نه وي ليدلى چه ته يې ښكل كړى وي، نو ما به هم نه وي ښكل كړى.

بعضي حاجيان داسي وي، چه په خپلو ښارونو كښي د مزي او خوشحالى ژوند كوي، او د فقيرانو مسكينانو او بي وزله كمزورو خلكونه لري او جدا وي،

(۱) صحيح البخاري رقم: ۱۶۰۵.

بعضي خو لا داسي هم وي، چه په خپلو بنگلو كښي دخوشحالي نه ډك ژوند كوي، او دعامو خلكونه جدا او لري وي، خو چه كله حج ته راوبلل شي او دلته د فقيرانو مسكينانو او بي وزله كمزورو خلكو سره يو ځاي شي، او ډير كرت د ددوي دخوراك په څير خوراك او كړي، او ددوي دخوب (اوده كيدلو) په شان خوب او كړي، خصوصا په مزدلفه كښي، او د دوي سره يوځاي په طواف سعي او حمرات وپستلو په وخت كښي ولاړ وي، او په بد بوي او تيل (گڼه) وغيره باندي صبر كوي، نو دخپل ځان څخه پوښتنه او كړي، چه ته څه شي دحج دي احكامو اداكولو ته تيار كړي؟ او ددي احكامو تفصيلي حكمتونه ورته معلوم نه وي.

او همدارنگه دا به هم وايي، چه دڅه لپاره يي هغه دسهولتونو ژوند پرېښود او دلته د فقيرانو او مسكينانو نه سره يو ځاي شو؟

ايا دوي په دي حج ادا كولو كښي دكوم بشر (انسان) نه مجبوره دي؟ نو جواب به دا وي، چه هر گيز نه، يعني دوي په ادا كولو ددي فريضه كښي دهيش چا نه مجبوره نه دي، بلكه دا الله تعالى ته تواضع او عاجزي ده.

او دا خالص توحيد دى، د تواضع او عاجزۍ د الله تعالى لپاره. (الله تعالى ښه پوهه دى).

دمکې مکر مې خصوصيات (بیلگې)

د ابراهيم عليه السلام په ژبه الله تعالى فرمايي:

﴿ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْنِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴾ [ابراهيم: ۳۷]

ای ربه زموږ یقینا ما اباد کړې دي بعضي داوولاد خپل نه په کنده بي فصله (شپاره) کښي ستا دکور عزتمند په خوا کښي،

ای ربه زموږ ددي لپاره چه پا بندي اوکړې دلمانځه، پس اوگرځوه زپونه دبعضي خلکو چه مائل شي د دوي طرف ته، او روزي ورکړې دوي لره، د قسما قسم غلونه ددي لپاره چه ستا شکر اوکړې.

که څوک دمکې مکر مې په تاریخ کښي غور او فکر اوکړې او ددي په فضيلتونو باندي سوچ اوکړې، او په هغه واقعاتو او حالاتو باندي هم سوچ اوکړې کوم چه په مکه مکرمه کښي مينځ ته راغلي دي، نو خاځا به دي نتيجي ته ورسېږي، چه الله تعالى دي ښار مکې مکر مې ته څه خاص فضيلتونه ورکړې دي، چه دغه فضيلتونه بي بل کوم ښار ته نه دي ورکړې.

او هغه داسي چه ددي ښار لپاره څه خاص فقهي احکام دي، کوم چه دنورو ښارونو سره هيڅ تعلق نلري، مثلا په دي ښار کښي دحرم زمکه

ده، چه په هغې كښې ښكار كول حرام دي، او همدارنگه ددي حرم اوني او بوټي پريكول او په دي كښې ورك شوى څيز راخستل هم جائز نه دي، او ددي نه علاوه نور فقهي احكام هم لري.

د مكې مكرمې د خصوصي فضيلتونو يو فضيلت دادى، چه ددي ښار سره الله تعالى دعامو خلكو په زړونو كښې مينه او محبت پيدا كړى دى، ددي وچي نه دعامو خلكو زړونه دي ښار ته ميلان كوي.

او بل دا چه په دي ښار كښې الله تعالى ډير بركتونه اچولي دي، همدارنگه ددي ښار په مد او صاع (پيمانې) كښې هم الله تعالى بركتونه اچولي دي، ځكه چه ابراهيم عليه السلام دالله تعالى نه دا دعا غوښتلې وه.

او همدارنگه دمكي مكرمې دخصوصي فضيلتونه داهم ده چه چا په دي كښې دظلم او گناه اراده او كړه نو الله تعالى به دردناك عذاب وركوي، لكه الله تعالى فرمائي دي:

﴿وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَافِ يُظَلِّمْ نَفْسَهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾ [الحج: ٢٥]

چاچه اراده او كړه په هغه كښې دكگ ليچ په ظلم سره اوبه څكوو هغه ته د درناك عذاب نه.

دمكې مكرمې دا خصوصي فضائل معلوم دي او په كتابونو دعلماو كښې ليكل شوي دي، او دا ځمكه په ټولو ځمكو كښې، الله تعالى ته ډيره غوره ځمكه ده.

كه څوك د مكې مكرمې باره كښې سوچ او فكر او كړي، نو دا حقيقت به ورته هم معلوم شي، چه الله تعالى دي ښار دمكې ته يو بل خاص فضيلت داهم وركړي دى، چه په دي ښار كښې الله تعالى اصلي او بنيادي نعمتونه،

بنده گانو ته هم ورپه برخه کوي، لکه نعمت د هدايت (لار ښودنه) او نعمت د علم صالح (فاېده مند علم) او نعمت د عمل صالح (نيک عمل) او نعمت د حکمت (د دين پوهه) او همدارنگه نعمت د عبادت او بنده گي او دهغي مرتبي، لکه مرتبه د ايمان او مرتبه د احسان وغيره، دا ټول نعمتونه الله تعالى په دي ښار دمکه مکرمه کښي، خپلو بنده گانو ته ډير ور په برخه کوي.

اگر که دانعمتونه الله تعالى په نورو ځايونو کښي هم خپلو بنده گانو ته ور په برخه کوي.

او همدارنگه که څوک د الله تعالى نه دا نعمتونه په دي ښار دمکه کښي، او غواړي نو الله تعالى د هغه دا دعا ډيره زر قبلوي، اگر که الله تعالى د خپلو بنده گانو دعا گاني هر ځاي کښي قبلوي، (الله تعالى) ښه پوه دی.

د مثال په توگه د الله تعالى نبي ابراهيم عليه السلام چه کله دمکې مکرمې نه بهر وو، نو الله تعالى ورته نعمت د اسلام او د ايمان او د احسان ور په برخه کړو، او همدارنگه نعمت د نبوت او رسالت (پيغمبري) يي هم ور په برخه کړه، ليکن کله چه الله تعالى او غوښتل چه ابراهيم عليه السلام خپل خليل (خالص دوست) جوړ کړي، نو دي ښار د مکې مکرمې ته يي را اوغوښت، او دلته يي ورباندي سخت ازمينستونه او کړل او مرتبه د خليل ته يي اورسوو، او دا ډيره لويه مرتبه ده، (الله تعالى) ښه پوه دی.

او همدارنگه زمونږ د نبي محمد صلي الله عليه وسلم زړه هم د دي نعمتونو نه ډک شوی وو، او ډير لويې ازمينستونه ورباندي شوي وو، او بيا روستو په همدي ښار دمکه کښي ورته مرتبه د خليل هم ملاو شوه، او بيا ورته امر او شو چه دمديني ښار ته هجرت او کړي، (الله تعالى) ښه پوه دی.

ددي دوجي نه د حج په مقصونو كښني داهم ده چه هر مسلمان بايد دحج د ادا كولو لپاره دي ښار دمكې مكرمې ته تشریف راوړي، او دلته دا يو څو ورځي شپي دخپل رب په عبادت او بنده گۍ كښني تيري كړي، او دا ايماني نعمتونه ورته حاصل شي.

ځكه چه په دي ښار دمكه مكرمه كښني دالله تعالى نعمتونه ډير ښكاره كيږي.

كه حاجي د مكې مكرمې په دي خصوصي فضيلت كښني سوچ او فكر او كړي، نو د الله تعالى نه به ډيري دعا گاني او غواړي، چه ده ته دا ټول ايماني او دنياوي نعمتونه ور په برخه كړي، او ده ته د عبادت دټولو مرتبو توفيق ور كړي.

او دا څه لري خبره نه ده چه الله تعالى دده دا دعا گاني په دي لنډ سفر دحج كښني قبولي كړي، او دده په علم حكمت او تقوى او نيك عمل كښني زيات والى راوړي، او همدارنگه دده درجي او چتي كړي.

هغه داچه دا اسلام ايمان او احسان ټولي مرتبي ورته ور په برخه كړي.

او دالله تعالى قانون په ايماني نعمتونو كښني دادى، چه داهغه وخت خپل بنده ته ور كوي، چه كله ورباندي امتحان او ازميننت او كړي.

ددي دوجي نه په ابراهيم عليه السلام باندي ازميننتونه سخت شول كله چه د عراق او شام نه واپس مكې مكرمې ته راغلو.

او همدارنگه په محمد صلى الله عليه وسلم باندي هم هغه ازميننتونه ډير سخت وو كوم چه په مكه كښني، ورباندي تيريدل.

او دا زمينبتونه په ابراهيم عليه السلام، او محمد صلى الله عليه وسلم باندي، ددي لپاره سخت شو.

چه الله تعالى دويته مرتبه د خلت (خالصه دوستي) ورکړي (الله تعالى) ښه پوهه دی.

ددي دوجي نه په حاجيانو باندي زمينبتونه سخت کيږي کله چه دوي مکې مکرمې ته راشي، ددي لپاره چه الله تعالى دويته هغه لويه ډالي ورکړي، دکومي چه دوي دالله تعالى نه اميد لري، خو په دي شرط چه دوي دخپل رب نه ويره اوکړي او دهغه لپاره صبر اوکړي، ددي وجي نه الله تعالى فرمائي دي:

﴿فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ۲۰۲]

پس چاچه تلوار اوکړو په پوره کولو د دؤو ورځو کښي، پس نيشته گناه په ده باندي، او چاچه روستو کړو وښتل دريمي ورځي ته، پس نيشته گناه په ده باندي، دا هغه چا لره چه ويره کوي دالله تعالى نه، او پوهه شي چه تاسو به خاص هغه ته ور جمع کړي شي.

دحج په احکامو کي دا معلوم حکم دی، چه چا تلوار اوکړو يعني د ذالحجې دمياشتي (۱۱) (۱۲) باندي يي وښتل د جمراتو اوکړل او بيا غواړي چه د مني نه اوځي نو په ده هيڅ گناه نيشته، ځکه چه په ده باندي الله تعالى دا تخفيف (اساني) کړيده.

ليکن هغه کس چه (۱۳) ورځي ته هم پاتي کيږي، دهغه باره کښي دا گمان کيده چه الله تعالى دهغه باره کښي داسي وفرمائي: هغه کس چه

دریمې ورځ ته پاتي شو دهغه لپاره ډیر لوي اجر دی، لیکن په دي ایت کریمه کښي الله تعالی دهغه کس لپاره چه دریمي ورځي ته پاتي کیږي، شرط د تقوی، (دالله تعالی نه ویره کول) زیاتي کړو.

﴿لَعِنَ اتَّقِي﴾

د مفسرینو دیو قول مطابق په دي ایت کریمه کښي دا شرط د تقوی صرف هغه کس ته راجع دی، کوم چه دریمي ورځي ته پاتي کیږي، په دي کښي حکمت دادی (الله تعالی ښه پوهه دی) چه په دریمه ورځ به هم په ده باندي ازمینبت اوشي، نعمتونه به ورته الله تعالی هم زیات ور په برخه کړي.

نو څوک چه دریمې ورځي ته پاتي شو، ده ته به الله تعالی ډیر نعمتونه ورکړي، خو د ازمینبت او امتحان نه روستو. (الله تعالی ښه پوهه دی).

الله تعالی فرمائي دي:

﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمُ الصَّابِرِينَ﴾

[آل عمران: ۱۴۲]

ایا گمان کوي تاسو، چه داخل به شی جنت ته، او تر اوسه پوري الله تعالی نه دي ښکاره کړي مجاهدین ستاسونه، او نه دي ښکاره کړي صبر ناکولره.

خانمه

❁ بيا به څنگه خپل ژوند تيره وي د حج نه وروستو؟

روستو ددينه چه په دي لڼد او مختصر بحث كښي مو د حج لوي مقصدونه ذكر كړه، مناسب ده چه په دي اخري بحث كښي سوچ او فكر وكړو او دهغه څه نه چه مخكښي مو دهغي يادونه او كړه فابده واخلو، نو دالله تعالى په توفيق سره وایم:

حاجي وروړه... راشه سوچ او فكر او كړه، هغه ښكار كوم چه صحابه كرامو ته ډير نير دي راتللو د حج په وخت كښي خو دغه ښكار كول حرام وو، په صحابه كرامو باندي، او همدارنگه په حاجي باندي دا حرام په حالت كښي خپلې بي بي (ښځه) ته نيز دي كيدل هم حرام دي.

نو همدارنگه نارواه تصويرانو ته كتل او تنك ټكور او ريدل او حرام څيزونه څكل او همدارنگه حرام مال جمع كول په انسان باندي په هر ځاي كښي حرام او شرعا منعه دي، ځكه چه ددي ټولو علت يودي، هغه داچه دا ټول حرام دي.

﴿لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ ۚ فَمَنْ أَعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [المائدة: ٩٤]

ددي دپاره چه ښكاره كړي الله تعالى هغه څوك چه ويريري دالله تعالى نه په حالت دنه ليدلو كښي، پس چاچه زياتي او كړو، پس ددينه پس ده لره عذاب درد ناك دی.

ای محترمه حاجي وروره، چه کله ته دحج نه واپس خپل وطن ته لاړي، نو دخپل نفس سره مجاهده کوه، او په زړه کښي دالله توحيد ته ځاي ورگره، او دهغه سره مينه کوه، او دخپل رب نه ورپيره، او خاص هغه طرف ته رجوع کوه، تر دي پوري چه دخپل رب سره ملاو شي.

حاجي وروره: ته چه کله په خپل وطن کښي وي، تا به داسي ويل چه زه د الله تعالی سره محبت کوم، او دهغه نه ويريرم، او په هغه باندي توکل کوم، ليکن ستا دا وينا دليل او رشتنوالي ته محتاجه وه، خو چه کله ته دحج ادا کولو لپاره راغلي، او خپله وينا دي رشتوني کره، نو مبارک دو وي، که دا حج ستا دالله تعالی په دربار کښي مقبول وي.

﴿يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا

يُظَلَمُونَ﴾ [النحل: ١١١]

په داسي ورځ چه رابه شي هر نفس کوشش به کوي د عذاب دفع کولو دځان نه، او پوره به ورکړسي شي هر نفس ته بد له دعملونو دهغه، او دوي باندي به ظلم نشي کيدی.

نو کوشش اوکره په خپل نفس باندي، او په دي مقصدونو باندي يي کوم چه مخکي ذکر شو نیک بخته کره، نو د قیامت په ورځ به ستا لپاره گواهي کوي.

او ددي سره دالله تعالی نه ډيري دعاگاني غواړه چه ستا دا حج په خپل دربار کښي قبول کړي.

حاجي وروره: کيدی شي چه الله تعالی په تا باندي ددي حج په وجه مهرباني کړي وي، او ته يي هغه مرتبي ته رسولی يي، کومه چه تا په خپل وطن کښي نه شوه حاصلولی، اگرکه ډير کلونه دي دالله تعالی عبادت کړی وی.

نو دالله تعالی ډیر شکر کوه، ځکه چه شکر کول دانسان لپاره دنیاوي نعمتونه لکه مال او اولاد وغیره شو زیاته وي، او همدارنگه د شکر په وجه باندي الله تعالی ایماني نعمتونه لکه ایمان او احسان وغیره شو هم زیاته وي.

لیکن دحج نه بعد به ته په خپله زنده گی کنبي دالله تعالی په عبادت باندي ډیر حرص کوي، او هغه مرتبه چه الله تعالی تاته درپه برخه کړي ده، دهغي به حفاظت او ساتنه کوي، او هغه اسباب به اختیاره وي کوم چه تا دالله تعالی په عبادت باندي کلکه وي، لکه د صالحینو او نیکانو ملگرو په مجلسونو کنبي حاضریدل، او همدارنگه د الله تعالی نه ډیري دعاګاني کول، او دنیک عمل کوشش او اهتمام کول، او دغفلت نه ځان بچ ساتل تر دي پوري، چه دخپل رب سره ملاو شي، او هغه له تانه راضي وي او ته په دي سره خوشحاله شي.

﴿ رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴾ [آل عمران: ۸]

ای ربه زموږ مه کړوه زړونه ځمونږ پس دهغي نه خودنه کړي ده تا مونږ ته، او اوبنبي مونږ ته دخپل طرف نه پوخوالی په دین یقینا ته بخشش ورکونکی یی.

والحمد لله رب العالمین وصلى الله وسلم على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم تسليما كثيرا ....

IslamHouse.com

 islamhouseps

 IslamHousePs

 IslamHousePs

 islamhouse.com/ps/

For more details visit
www.GuideToIslam.com

contact us :Books@guidetoislam.com

 Guidetoislam.org

 [Guidetoislam1](https://twitter.com/Guidetoislam1)

 [Guidetoislam](https://www.youtube.com/Guidetoislam)

 www.Guidetoislam.com

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة

هاتف: +٩٦٦١١٤٤٥٤٩٠٠ فاكس: +٩٦٦١١٤٩٧٠١٢٦ ص ب: ٢٩٤٦٥ الرياض: ١١٤٥٧

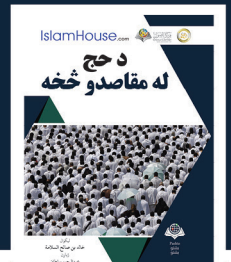
ISLAMIC PROPAGATION OFFICE IN RABWAH

P.O.BOX 29465 RIYADH 11457 TEL: +966 11 4454900 FAX: +966 11 4970126

د حج له مقاصدو څخه

په دې کتاب کې د حج مقصدونه او ځنې نور ښکلي معلومات شته پکار ده چه په غور سره مطالعه کړي شي او پائده ترينه حاصله کړي.

IslamHouse.com

مرکز اوسول
Osoul Center
www.osoulcenter.com

